

Liturgia vopredposvätených darov

Αἴτησῆρί

Liturgia vopredposvätených sa začína¹ pri zatvorených cárskych dverách² *Blahosloveno cárstvo: a hneď Priidíte, poklonímsja*: Kňaz vyjde von a pred cárskymi dverami sa potichu modlí predpísané modlitby, ľud spieva Ž 103.

Po mirnej ekténii sa recituje 18. katisma (Ž 119-133) na tri časti tzv. antifóny. Na záver na každé trojnásobné aleluja robíme tri malé poklony. Jednotlivé antifóny sú oddelené malými ekténiami, ktoré kňaz spieva spred cárskych dverí (tu sa aj modlí prislúchajúcu tichú modlitbu).

Počas toho kňaz prenáša eucharistiu z prestola na žertvenník. Najprv vyberie ahnec aj častice zo svätostánku, uloží na diskos po poriadku a zakryje hviezdou a vozduchom. Potom okiadza dookola prestol, na ktorom je diskos, diakon alebo miništrant ide oproti nemu so sviecou. Kňaz robí pred eucharistiou veľkú metániu, a prenáša svätý chlieb na žertvenník, miništrant ide pred ním so sviecou a kadidlom. Tu do čaše naleje mlčky víno a vodu a všetko prikryje tak, ako to má byť a okadí.

Spieva sa *Hospodi, vozzvach: - Pane, ja volám*: a stichiry, kňaz okiadza chrám ako na večierni.

Pri poslednej stichire (Na Sláva, i teraz:) sa otvárajú cárské dvere a koná sa vchod s kadidlom, ako je to obvyklé na večierni. Ak sa bude čítať aj evanjelium, nesie sa na vchod aj evanjeliár (na sviatky a vo veľkom týždni).

Po speve *Svite tichij*: a prokime sa číta zo Starého zákona (1.parémia - Genezis). Potom, po druhom prokime, kňaz pred prestolom berie do rúk veľkú zažatú sviecu a kadidlo a žehná smerom na východ volajúc: *Premúdrost', prósti*. Potom sa otočí k ľuďom, žehná ich a volá: *Svíť Christóv prosviščájet vsích. - Kristovo svetlo osvecuje všetkých*. Ľud pritom robí veľkú metániu. Kňaz zatvorí cárské dvere. Číta sa druhá parémia (z Prísloví).

Po nej kňaz berie do rúk kadidlo a pred prestolom (alebo čtec v strede chrámu) začína spievať *Da ispráviťsja: - Moja modlitba*. Ľud to zopakuje a kňaz alebo čtec postupne spieva ďalšie stichy, pritom postupne ide okolo prestola, ľud zakaždým spieva *Da ispráviťsja*: Kým spieva kňaz resp. čtec, všetci v chráme kľačia na kolenách, keď spieva ľud, kľačia všetci, čo sú vo svätyni. Keď ľud posledný raz dospieva *Da ispráviťsja*, všetci spolu (ľudia i kňazi) robia mlčky tri veľké metánie.

Ak sa číta apoštol a evanjelium, koná sa tak po *Da ispráviťsja*: podobne, ako na liturgii Jána Zlatoústeho.

Nasleduje ekténia suhubaja (vrúcna) a za katechumenov. Od polovice pôstu sa pridáva ešte jedna ekténia za tých, čo majú byť pokrstení na Paschu.

Počas spevu *Nýři síly nebésnyja*: (namiesto cherubínskej piesne) kňaz otvára cárské dvere, okiadza prestol ale len spredu (teda nie dookola, ani neokiadza ľudí), sám sa potichu modlí *Nýři síly*: tri razy a robí pritom malé poklony. Potom odchádza k žertvenníku, berie dary a koná sa slávnostný vchod so sviecou a kadidlom. Ľudia počas toho kľačia, zbor spieva, kňaz nič nehovorí. Po dospievaní všetci spolu (kňaz i ľudia) robia tri veľké metánie. Cárské dvere sa zatvárajú.

Nasledujú zvyčajné ekténie, modlitba *Otče náš* a sklonenie hláv. Ak sa vlieva teplota, robí sa to mlčky.

Otvoria sa cárské dvere a po výzve *Pristúpte!* prichádzajú veriaci, kňaz rozdáva eucharistiu. Výzva *Spasí, Bóže*: na liturgii vopred posvätených darov nie je, kňaz mlčky okiadza sv. čašu, potom je *Blahosloven Bóh*: Ďakovné modlitby a spevy sú osobité pre liturgiu preždeosvjaščenných. Záver ako zvyčajne.

¹ Oblikanie kňazských rúch je bez zvyčajných modlitieb, na každú časť odevu sa hovorí len: *Hóspodu pomolímsja*.

² Podľa prešovskej tradície sa síce cárské dvere na božskej liturgii Jána Zlatoústeho a Bazila Veľkého otvorili na začiatku a potom sa už nezatvárali, pri vopred posvätených sa však vždy otvárali a zatvárali podľa predpisov.

Táto liturgia je vlastne spojením večierne s rozdávaním eucharistie. Začína sa ako večiereň žalmom na oslavu stvorenia.

Dlhé čítanie žalmov nás má upokojiť a pomôcť duchovne sa skoncentrovať na predkladané tajomstvo. Kvôli ľahšiemu udržaniu pozornosti sú žalmy rozdelené na tri časti predelené ekténiami. Židia čítali tieto žalmy pri vystupovaní po schodoch do chrámu, sú to tzv. stupňové žalmy.

Okiadzanie dookola prestola je znakom úcty, ktorá je ešte zvýraznená oproti spohybujúcou sviecou. Veľká metániu je výrazom najhlbšej poklony pred Spasiteľom. Celý obrad sa deje v skrytosti a má skôr pragmatický význam. Víno sa do čaše naleva z praktických dôvodov (nie je a ani nebude premenené na Kristovu krv), aby sa eucharistia pod spôsobom chleba ľahšie rozdávala - aby veriaci nemuseli požívať suchý chlieb.

Číta sa z knihy Genezis - o pôvode človeka, jeho páde, ale aj história stretania človeka s Bohom a jeho spoznávanie v dejinách ľudstva.

Svetlo - svieca je oddávna symbolom Krista (pozri Jn 8,12). Všetci sa skláňajú až po zem pred Svetlom sveta na znak pokory a úcty. Z knihy Prísloví sa čítalo hlavne kvôli poučaniu katechumenov.

Obrad prípravy prestola - trónu pre Kráľa slávy, kam o chvíľu vstúpi v slávnostnom sprievode. Modlitba na kolenách zvýrazňuje naliehavosť modlitby a jej prosebný charakter. Kadidlo a najmä sviestnik zvýrazňujú dôležitosť tohto obradu. (porovnaj Zjv 8,3) Veľké metánie sú úkonom kajúcnosti pred Bohom, prosbou o očistenie našich trónov - ľudských srdc, ktoré ako prvé treba na príchod Kráľa slávy pripraviť.

Veľký pôst bol obdobím najintenzívnejšej prípravy katechumenov.

Najslávnostnejší okamih liturgie vopred posvätených - prichádza Kráľ Slávy Kristus. Koná sa slávnostný vchod usporiadaný ako kráľovský sprievod, vpredu ide svieca a kadidlo. Na rozdiel od liturgie Jána Zlatoústeho sa však nesie Eucharistia - už premenený chlieb, preto ľud kľačí. Kráľ Slávy zaujíma svoj trón (prestol), všetci spolu sa pred ním skláňame až do prachu zeme.

Cieľ bohoslužby - rozdávanie Kristovho tela veriacim. (Eucharistia sa dáva len pod spôsobom chleba.) Radosť z toho vyjadrujú záverečné ďakovné a oslavné modlitby.

Liturgia vopred posvätených je známa od ranných kresťanských čias, vznikla pravdepodobne zo zvyku domáceho prijímania eucharistie u prvých kresťanov a pustovníkov.

V našom obrade je to bohoslužba s najsilnejšie vyjadrenou eucharistickou úctou. Služi sa v strede a piatky Veľkého pôstu a pondelok, utorok a stredu Veľkého týždňa (pozri CCEO can. 704).